

Závislost tlaku plynu na teplotě (Charlesův zákon)

Pomůcky

Bezdrátový teploměr Vernier GDX-TMP, bezdrátové tlakové čidlo Vernier GDX-GP, plastová hadička a gumová zátka (obojí dodávané s tlakovým čidlem), zkumavka nebo malá baňka utěsnitelná gumovou zátkou, tři kádinky, rychlovarná konvice.

Teorie

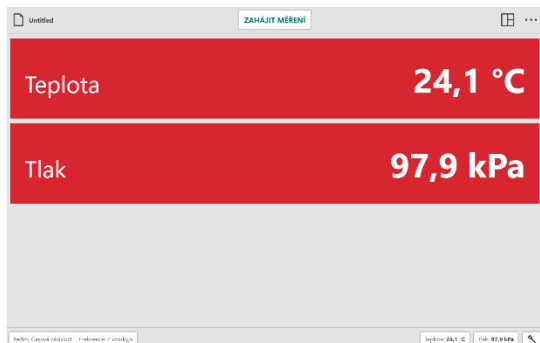
Vzduch lze za běžných podmínek přibližně považovat za tzv. ideální plyn, pro který platí stavová rovnice ve tvaru:

$$pV = nRT,$$

kde p je tlak plynu, V jeho objem, n látkové množství, R plynová konstanta a T termodynamická teplota. Pro děj probíhající za stálého objemu (izochorický děj) se stálým množstvím plynu tedy platí, že tlak je přímo úměrný termodynamické teplotě.

Příprava měření

1. Spustíte aplikaci Graphical Analysis.
2. Obě čidla v libovolném pořadí postupně připojíte (návod).
3. Zkumavku (resp. malou baňku) uzavřete gumovou zátkou.
4. Plastovou hadičku přišroubujete jedním koncem k závitům zátka, druhým k závitům tlakového čidla (obrázek vpravo).
5. Klikněte na ikonu pro nastavení zobrazení vpravo nahoře a vyberte v seznamu položku *Okamžitá hodnota*. Číselné údaje se zvětší na celou šířku displeje.

Provedení experimentu

1. Vodu v rychlovarné konvici přiveďte k varu.
2. V každé ze tří sklenic připravte vodní lázeň. Jedna lázeň vznikne nalitím studené kohoutkové vody, druhá nalitím horké vody z konvice a třetí jejich smícháním přibližně v poměru 1:1.
3. Teploměr spolu s nádobkou ponořte nejprve do nejchladnější lázně, přičemž baňka by měla být ponořena většinou svého objemu (dle obrázku). Až se měřené hodnoty ustálí, poznamenejte si teplotu a tlak.
4. Bod 3 zopakujte pro zbylé dvě lázně.

Ukázka naměřených dat

Hodnoty teploty byly měřeny ve stupních Celsia a poté převedeny na kelviny:

	naměřená Celsiova teplota t	dopočítaná termodynamická teplota T	naměřený tlak p
studená voda	23,1 °C	296,3 K	100,0 kPa
směs 1:1	51,5 °C	324,7 K	109,1 kPa
horká voda	86,1 °C	359,3 K	119,3 kPa

Závěr

Z tabulky naměřených hodnot je vidět, že naměřený tlak plynu je tím vyšší, čím vyšší je teplota plynu. Vyjádříme-li teplotu plynu v kelvinech, potom tlak plynu p je přímo úměrný takto vyjádřené termodynamické teplotě T .

Poznámky

- Do těla tlakového čidla se nesmí dostat voda.
- Věnujte pozornost dostatečnému utěsnění baňky zátkou.
- Sklenky neplňte vodou až po okraj, aby po ponoření baňky voda nevytékala ven.
- Teplota plynu v baňce se rychle vyrovnává s teplotou vody vně baňky. Proto stačí měřit teplotu vody a považovat ji za teplotu plynu v baňce.
- Tři měření stačí pro demonstraci toho, že tlak s teplotou roste. Pro ukázání, že závislost je lineární, by bylo potřeba provést více měření (aspoň 5).
- Podobně realizovaný experiment ukazuje též video www.vernier.cz/video/zavislost-tlaku-na-teplotu